

INFLYATSIYAGA QARSHI SIYOSAT

Usmonova Kamola Asad qizi

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7145867>

Inflyatsiya - bu narxlarning doimiy umumiy o'sishi bo'lib, unda naqd pul shaklida yoki hisobvaraqlarda saqlanadigan barcha shaxsiy jamg'armalarning haqiqiy qiymati pasayadi. Narxlarning oshishi, albatta, ushbu jamg'armalar egalari sotib olishlari mumkin bo'lgan mahsulotlar massasini kamaytiradi. Birinchi navbatda, inflyatsiyaning boshlanishi bilan doimiy va nominal daromad oluvchilar, shu jumladan, byudjet sektori xodimlari va pensionerlarning real daromadlari kamaymoqda. Shuningdek, inflyatsiya aholi jamg'armalarini kamaytirishi mumkin. Inflyatsiya orqali kreditorlar va qarzdorlarning daromadlari qayta taqsimlanadi, ular orasida qarzdor yutuq holatidadir. Inflyatsiya har bir inson, jamiyatning barcha qatlamlari va barcha bozor sohalarining farovonlik darajasiga ta'sir qilishi mumkin.

Xususiy inflyatsiya tushunchasi mavjud bo'lib, u ma'lum turdagi mahsulot narxining oshishi shaklida yuzaga keladi. Inflyatsiya ham umumiy bo'lishi mumkin, bunda xavf butun iqtisodiyot uchun namoyon bo'ladi. Inflyatsiyaning asosiy ko'rsatkichi - bu mahsulot narxiga nisbatan odam daromadining sekin o'sishi. Inflyatsiya bilan joriy real iste'mol xarajatlarining pasayishi, turmush darajasining pasayishi kuzatiladi. Bu indeksatsiya va aholini himoya qilishning boshqa usullari bilan bog'liq bo'lib, ular yangi dinamikaga moslasha olmaydi. Daromadga soliq solishning progressiv tizimiga ega bo'lgan iqtisodlarda o'zini namoyon qiladigan inflyatsion investitsiyalarning ta'siri ham halokatli bo'ladi. U ijtimoiy tabaqalanishni keltirib chiqarishga, jamiyatning mulkiy tengsizligini chuqurlashtirishga qodir. Inflyatsiya davrida daromadlar qayta taqsimlanadi, bu adolatsizdir.

Inflyatsiyaga qarshi siyosatning mohiyati. Antiinflyatsiya siyosati davlat organlari tomonidan pul-kredit islohotlari orqali inflyatsiyaga qarshi kurash chorasidir. Pul islohotlarini amalga oshirish usullari quyidagilardan iborat:

- bekor qilish, ya'ni eskirgan pul birliklarini chiqarib tashlash va yangi birliklarni joriy etish to'g'risidagi e'lon.
- devalvatsiya, ya'ni pul birliklarida oltin tarkibining pasayishi yoki milliy valyutalarning oltin, chet el valyutasi, kumush kurslarining pasayishi.
- denominatsiya, ya'ni nollarni kesib tashlash usuli. Usul eski banknotaning yangisiga o'rnatilgan nisbati bo'yicha ayirboshlash shaklidagi pul birligini kattalashtirishdan iborat. Xuddi shu nisbatda narxlar, tariflar, ish haqi, bank hisobvaraqlaridagi naqd pul qoldiqlari, tashkilotlar balanslari qayta hisoblab chiqiladi.

Inflyatsiyaga qarshi siyosat - davlat tomonidan tartibga solish sohasidagi inflyatsiya jarayonlarini bostirishga qaratilgan chora-tadbirlar majmuidir. Inflyatsiyaga qarshi siyosat ko'pincha ikki usul bilan amalga oshiriladi:

❑ deflyatsiya siyosati

❑ daromad siyosati

Deflyatsion siyosat pulga bo'lgan talabni pul, kredit, soliq mexanizmi orqali tartibga soladi. U davlat xarajatlarini qisqartirish, kreditlar bo'yicha foiz stavkalarini oshirish, pul massasini cheklash bilan birga soliq yukini oshirish orqali amalga oshiriladi. Deflyatsiya siyosati har qanday iqtisodiy tizimda iqtisodiy o'sishning sekinlashishiga olib keladi.

Daromad siyosati narxlar va ish haqini to'liq muzlatish yoki ularning o'sishiga chegara belgilash orqali parallel nazorat qilish jarayonida amalga oshiriladi. Daromad siyosatini amalga oshirish ko'pincha ijtimoiy qarama-qarshiliklarni keltirib chiqaradi. Ushbu siyosatning asosiy e'tibori narxlarni nazorat qilishga qaratilgan. Ushbu siyosatlarga quyidagilar kiradi:

- Oligopoliyalar yoki monopoliyalar tomonidan bozorga taqdim etilayotgan tovarlar va xizmatlarning ayrim guruhlarini narxlarini uzoq muddatli va maqsadli nazorat qilish;

- Ixtiyoriy daromadlarni boshqarish. Bunda davlat ish beruvchi va xodim o'rtasida ish haqi va mehnat sharoitlari masalalarida vositachi vazifasini bajaradi.

- Siyosatning oxirgi turi - valyuta siyosati milliy valyutaning mustahkamlanishiga yordam beradi. Inflyatsiyaga qarshi asosiy chora-tadbirlar quyidagilardan iborat:

- Tushuntirish siyosati, uning maqsadi davlat moliyasi va uning siyosiy faoliyati bo'yicha jamiyat bilan eng ishonchli munosabatlarni o'rnatishdir. Bu siyosat ommaviy axborot vositalari orqali amalga oshiriladi;

- Barqarorlashtirish fondini tashkil etish, uning maqsadi intervensiyalar yo'li bilan milliy valyutani qo'llab-quvvatlash, shuningdek, iqtisodiyotdagi tsiklik jarimani minimallashtirish;

- Barqaror valyuta kursini shakllantirish, shuningdek, valyuta va tashqi iqtisodiy siyosatga muayyan cheklovlarni joriy etish;

- Milliy valyutaning pozitsiyasini mustahkamlash uchun eksportni oshirish va importni kamaytirish.

Yuqorida aytib o'tilganlardan tashqari, pul islohoti va institutsional usullar inflyatsiya darajasini tartibga solish usullaridan biridir.

Inflyatsiyaga qarshi ijobiy siyosat olib borishning o'ziga xos asosi institutsional usullardir. Bu bozor institutlarini barqarorlashtirishni nazarda tutadi. Agar

bozor mexanizmi zamonaviy, qudratli, samarali va rivojlangan bo'lsa, bu undan iqtisodiy manfaatlar ta'minlashning kuchli sharti bo'lib, investitsiyalar kirib kelishiga xizmat qiladi. Bu, o'z navbatida, inflyatsiyaga qarshi siyosatni amalga oshirish uchun qulay omil bo'lmoqda.

Inflyatsiyaga qarshi siyosat vositalari. Mamlakatimizda inflyatsiyani tartibga solishning asosiy vositalariga kredit va pul-kredit siyosati kiradi, ular orqali Rossiya Federatsiyasi hukumati 90-yillarda pul massasiga ta'sir ko'rsatdi.

Biroq, bu choralar natijasida bir qancha salbiy oqibatlar mavjud. Davlatda ish haqini to'lamaslik, mijozlar tomonidan etkazib beruvchilar oldidagi qarzlar va byudjet qarzlaridan iborat bo'lgan to'lovsizliklar katta hajmlarda paydo bo'ladi. Bunday sharoitda pul massasining o'sishi giperinflyatsiyaga olib kelishi mumkin. Masalan, byudjet taqchilligi mavjud bo'lganda, Rossiya Federatsiyasi hukumatidan davlat xarajatlarini to'lash uchun ular bozordan qarz olishga va iqtisodiy ehtiyojlar uchun aylanma mablag'lari bo'lmagan tashkilotlarga soliq yukini oshirishga murojaat qilishadi. Boshqa yo'l - tashqi qarz, shu jumladan tashqi qarz va tashqi qarz bo'yicha foizlar. Inflyatsiyaga qarshi siyosat iqtisodiyotni davlat tomonidan tartibga solish bo'yicha inflyatsiyani bostirishga qaratilgan chora-tadbirlar majmuini o'z ichiga oladi.

Talabni tartibga soluvchi deflyatsion pul-kredit siyosatini taqsimlang. Bu jamiyat va davlat xarajatlarini kamaytirish, diskont bank stavkasini oshirish, kreditlarga bo'lgan talabni pasaytirish va jamg'armalarni ko'paytirish, byudjet daromadlarini oshirish uchun soliqqa tortish orqali pul talabini cheklash orqali amalga oshiriladi. majburiy zahira normasi va doimiy daromad keltiradigan davlat qimmatli qog'ozlarini markaziy bank tomonidan sotish.

Inflyatsiyaga qarshi siyosatning yana bir quroli daromad siyosati bo'lib, ish haqi va narxlarning oshishi ustidan parallel nazorat o'rnatishni anglatadi. Bu jarayonda ular muzlatiladi yoki ularning o'sishi uchun chegaralar belgilanadi. Indeksash siyosati yordamida xo'jalik yurituvchi sub'ektlarning pulning qadrsizlanishidan ko'rgan yo'qotishlari indekslanadi. O'zbekiston hukumati stipendiyalar, nafaqalar, pensiyalar, ish haqi miqdorini davriy ravishda indeksatsiya qilib boradi. Shu bilan birga, mablag 'etishmasligi sababli, bu indeksatsiya narxlarning o'z vaqtida o'sishi, qoplanadigan xarajatlar miqdori bilan zaruriy bog'liqliksiz amalga oshiriladi.

Shu sababli, amalga oshirilgan indeksatsiya har doim ham turmush darajasiga sezilarli ta'sir ko'rsatmasligi mumkin. Inflyatsiyaga qarshi kurashning barcha usullari inflyatsiyaga qarshi siyosat bilan ifodalanadi. Shu sababli inflyatsiyaga qarshi siyosatni tanlash davlatdagi vaziyat, uning iqtisodiyoti va ijtimoiy holatiga bog'liq.

Adabiyotlar:

1. Багданов Н. Инфляция и антиинфляционная политика в условиях рыночных реформ: дис. д-ра экон. наук. М., 2019.
2. Kamolova L.I. Inflyatsiya va uni tartibga solishning dolzarb muammolari: tizimli yondashuv // Деньги и кредит. 2021. № 3.
3. Муродов С.Р. Инфляция: современный взгляд на вечную проблему. М.: Маркет ДС Корпорейшен, 2021.